

Toni Farrugia

Ommijiet li mietu wara l-ħlas

Minbarra l-periklu ta' wlied li jmutu ta' età żgħira, dari kien hemm ukoll il-periklu li l-omm tmut wara l-ħlas. Dawn ta' hawn taħt huma ommijiet li mietu f'din iċ-ċirkustanza. It-tagħrif f'din il-kategorija jibda mis-sena 1863 (meta beda r-Registru Pubbliku), peress li sal-1950 il-kunjom tal-omm xebba ma kienx ikun irregjistrat (kif spjegajt fil-ħarġa preċedenti), u għalhekk ommijiet li mietu qabel is-sena 1863 ma humiex inkluzi. Barra minn hekk, it-tagħrif jinkludi fih biss l-ommijiet li mietu sa ġimgħa wara t-twelid tat-tarbija, u jista' jkun li hemm iżjed ommijiet li mietu wara sebat ijiem tal-ħlas:

- Fis-07/11/1872 mietet Maria Josepha Borg, bint Salvator u Isabella Grima, ta' sitt ijiem, u erbat ijiem wara mietet ommha ta' 21 sena.
- Fit-18/03/1874 miet Aloysius Cini, iben Franciscus u Angela Curmi, ta' ħamest ijiem, u fl-istess ġurnata mietet ommu ta' 32 sena.
- Fl-24/01/1875 mietet Theresia Cremona, bint Joannes u Josepha Pace, ta' ġurnata, u l-għada mietet ommha ta' 22 sena.
- Fit-30/10/1890 miet Joseph Tabone, iben Michael Angelus u Annuntiata Camilleri, ta' 9 xhur, u l-għada mietet ommu ta' 28 sena.
- Fit-23/03/1895 miet Joseph Buttigieg, iben Franciscus u Gratia mwielda Buttigieg, ta' ġurnata, u fit-02/04/1895 mietet ommu ta' 40 sena (fir-Registru Pubbliku l-kawża tal-mewt irregjistrata bħala *enteritis*).
- Fit-13/08/1898 miet Georgius Bezzina, iben Salvator u Maria Antonia Borg, ta' ġurnata, u tlett ijiem wara mietet ommu ta' 28 sena.
- Fil-21/09/1898 miet Laurentius Cardona, iben Joseph u Antonia Cutajar, ta' sena u sitt xhur, u fl-istess ġurnata mietet ommu ta' 30 sena.
- Fit-22/08/1918 mietet tarbija tat-twelid ta' Emanuel Scerri u Vincentia Saliba, u erbat ijiem wara mietet ommha ta' 33 sena.

Romol

Is-servizzi soċjali f'Malta bdew fis-sena 1956 bil-promulgazzjoni ta' żewġ liġijiet ewlenin: l-Att dwar l-Assistenza Nazzjonali u l-Att dwar l-Assigurazzjoni Nazzjonali, u l-ħolqien konkorrenti tad-Dipartiment tas-

TIEQA FUQ IL-ĠAGĦDA SOĊJALI TAL-PASSAT (2)

MILL-ARKIVJU TAL-PARROĊĊA (5)

Sigurtà Soċjali. Is-servizzi soċjali żdiedu konsiderevolment mis-snin sebgħin tas-seklu l-ieħor 'l hawn. Kawża ta' hekk irġiel jew nisa li kienu jormlu kienu jerġgħu jiżżewġu, fil-każ ta' raġel sabiex ikollu lil min jgħinu fit-trobbija tat-tfal u fil-każ ta' mara sabiex ikollha l-għajxien. Sabiex forsi nikkonferma dak li qed ngħid, għamilt statistika (li m'iniex se nipubblikaha għal raġunijiet ta' spazju) li fiha stabbilejt li fl-1975 mietet l-aħħar mara li kienet miżżewġa aktar minn darba. Filwaqt li fis-sena 1977 mietu żewġt irġiel li kienu miżżewġa aktar minn darba, imbagħad wara 21 sena mietu erbat irġiel bejn l-1999 u l-2001 li kienu miżżewġa aktar minn darba. Għar-raġuni li semmejt fil-każ tal-ommijiet li mietu wara l-ħlas, dan it-tagħrif jibda mis-sena 1863.

Dawn huma l-irġiel u nisa li żżewġu aktar minn darbtejn:

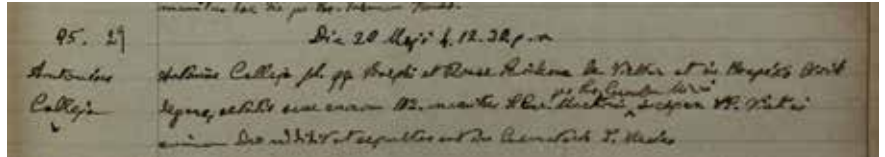
- Fit-08/03/1880 miet Felix Mercieca ta' 82 sena, iben Michael u Maria (kunjomha ta' xebba mhux annotat), li kien ir-raġel ta' Maria Pace u l-armel ta' Maria Camenzuli u Angela Cini.
- Fil-21/03/1919 miet Nicolaus Bugeja ta' 83 sena, iben Fortunatus u Anna Azzopardi, ir-raġel ta' Carmela Grech u l-armel ta' Maria Formosa, Gratia Formosa u Anna Pace.
- Fl-24/09/1919 miet Michael Angelus Gatt ta' 80 sena, iben Joseph u Angela Stellini, li kien l-armel ta' Modesta Stellini, Carmela Debrincat u Maria Farrugia.
- Fid-09/12/1933 miet Philip Mifsud ta' 81 sena, iben Carolus u Consolata Galdes, ir-raġel ta' Joseph Gatt u l-armel ta' Maria Cutajar, Felicitas Mercieca u Maria

L-Isptar Victoria Lejn l-1930. Ritratt: Mikiel Farrugia

Anna Gatt.

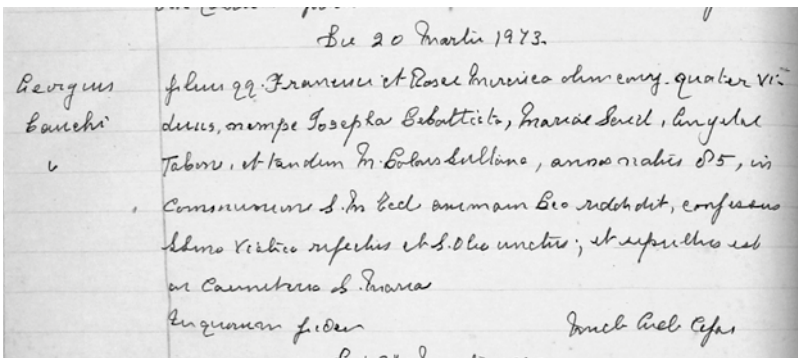
- Fl-20/01/1959 miet Carmel Cauchi ta' 81 sena, iben Aloysius u Theresa Camilleri, li kien ir-raġel ta' Maria Pace u l-armel ta' Maria Vella u Maria Gratia Parnis.
- Fis-16/03/1963 miet Aloysius Gatt ta' 61 sena, iben Joannes u Maria Antonia Grech, li kien ir-raġel ta' Maria Rosa Attard u l-armel ta' Maria Farrugia u Maria Dolores Mizzi.
- Fl-20/03/1973 miet George Cauchi ta' 85 sena, iben Francisus u Rosa Mercieca, li kien l-armel ta' Josepha Debattista, Maria Said, Angela Tabone u Maria Dolores Sultana.

Reġistrazzjoni ta' Anton Calleja li miet ta' 102.

jew armel, ġeneralment kienu jkunu rreġistrati l-ġenituri tiegħu filwaqt li l-mara tiegħu ma kinetx tkun irreġistrata. Sa madwar is-sena 1893, jekk il-mejta kienet miżżewġa jew armla, ġeneralment kien ikun irreġistrat ir-raġel tagħha biss u l-ġenituri tagħha ma kinux irreġistrati.

L-ixjeħ persuni li huma rreġistrati huma Antonius Calleja li miet fl-20/05/1938 ta' 102 sena, u Maria Concepta Apap li mietet fit-30/03/2007 ta' 101 sena. Persuni oħra li mietu ta' mitt sena kienu Gratia Mercieca (21/01/1824), Maria Gauci (01/05/1823), Joseph Buttigieg (15/09/1934), Josepha Grech (18/08/1994), Giannina Cilia (09/03/1999), Concepta Borg (18/01/2005), u Maria Scerri (27/04/2015).

George Cauchi romol erba' darbiet.

- Fil-05/06/1974 miet Carmel Saliba ta' 76 sena, iben Michael Angelus u Josepha Said, li kien ir-raġel ta' Maria Antonia Mizzi u l-armel ta' Dolores Muscat, Maria Micallef u Maria Antonia Mizzi.
- Fil-25/07/2001 miet Salvator Vella ta' 87 sena, iben Michael u Helena Pace, li kien ir-raġel ta' Dolores Portelli u l-armel ta' Maria Giovanna Vella u Carmela Vella

Missier mhux magħruf

Bejn l-1684 u l-1995 hemm 53 mewt ta' persuni li l-missier tagħhom irreġistrat bħala "Mhux Magħruf". Sas-snin sittin tas-seklu l-ieħor, kien diżunur għal familja jekk it-tifla kien se jkollha tarbija barra ż-żwieġ. Saħansitra kien hemm familji Maltin li kienu jibagħtu lit-tifla tgħix għal xi sitt xhur fl-Isptar ta' Ghawdex biex tiled hawn, ħalli tkun 'il bogħod mill-għajn u n-nies ma joqogħdux jgħidu biha. Meta titwieled it-tarbija din kienet tittieħed f'istitut u forsi eventwalment tiġi addottata. Fis-sbatax-il sena li ilni arkivist kelli ħames każi ta' tali persuni li talbuni biex ngħinhom isibu lill-omm bijoloġika tagħhom. Minn dawn il-ħames każi rnextieli nsolvi każ minnhom, u b'hekk l-omm u t-tifel ingħaqdu wara 55 sena.

Hemm ukoll 20 każ ta' mwiet fejn il-ġenituri ma kinux magħrufa, jiġifieri t-tarbija kienet abbandunata, bl-ewwel każ ikun fl-1693 u l-aħħar wieħed fl-1926.

Tagħrif ieħor

Fl-aħħar nett osservajt kemm il-mara ma kinetx stmata. Sa madwar is-sena 1905, jekk il-mejjet kien miżżewġ

Santa qadima ta' mewt.

Nagħlaq billi nringrazzja lil Andrew Formosa u Carmel Grima li ħarġu l-istatistika sabiex stajt nikteb dan l-artiklu.